

ПОЛАБО-СЛОВ'ЯНСЬКА ПРОБЛЕМАТИКА У ПОЛЬСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ ст.

Дається оцінка внеску польських вчених другої половини ХІХ – першої третини ХХ ст.: Й. Лелевеля, В. Богуславського, А. Павінського, К. Ваховського, О. Бальцера, К. Тименецького у дослідження історії полабсько-прибалтійських слов'ян епохи середньовіччя.

Ключові слова: полабсько-прибалтійські слов'яни, середньовіччя, Польща, славісти, історіографія.

Ось уже понад півтора століття історія слов'янських племен межиріччя Ельби і Одери доби раннього середньовіччя викликає жвавий дослідницький інтерес у істориків і археологів Польщі. Це цілком зрозуміло, враховуючи те, що доля цих племен тісно пов'язана з початком державотворчих процесів на польських землях. До того ж проникнення слов'ян так далеко на територію розселення стародавніх германців справило велике враження на польських істориків, спонукаючи їх активно взятися за дослідження долі полабсько-прибалтійських слов'ян. Аналіз даної проблематики дає можливість прослідкувати досягнення і прорахунки польської історичної думки другої половини ХІХ – першої третини ХХ ст. у галузі полабістики. Спробою такого аналізу і є дана стаття.

Першовідкривачем полабо-слов'янської проблематики у польській історіографії ХІХ ст. став відомий польський історик і громадський діяч Йоахім Лелевель (1786–1861). У його науковому доробку, крім праць з історії Польщі, є і дві узагальнюючі роботи зі слов'янських старожитностей, опубліковані у 50-х роках ХІХ ст.¹. Базуючись на концепції слов'янського гміновладства (гміна – територіальна громада [М. Р.]), Лелевель робив акцент на республіканських традиціях у полабсько-прибалтійських слов'ян, відсутності у них монархії і свавілля. Ці риси, а також мужність, миролюбність були, на думку вченого, складовими частинами слов'янського «національного духу» у Х–ХІІ ст. Й. Лелевель ідеалізував общинний устрій заельбських слов'ян і вважав, що він був зламаний проникненням «західної цивілізації». Такі її форми, як римське право, католицька церква, вказував Й. Лелевель, знищили демократичний устрій полабсько-поморських слов'ян². Заслугою Й. Лелевеля є також досить ґрунтовна характеристика розвитку язичницької релігії та її ролі у полабо-слов'янському суспільстві Х–ХІІ ст.³.

Вагомим доробком польської історіографії другої половини ХІХ ст. на ниві вивчення слов'янських племен між Ельбою і Одером стали наукові студії, уродженця України, випускника Санкт-Петербурзького університету Вільгельма Богуславського (1825–1901). Закінчивши університет, він відвідав у 1858 р. Лужиці, де зустрівся з визначними діячами серболужицького національного відродження Яном Арноштом Смолером і Михайлом Горніком та зав'язав з ними дружні відносини. Повернувшись до Петербургу В. Богуславський за активної підтримки Я. А. Смо-

пера, котрий перебував у столиці Російської імперії від червня 1859 р. по квітень 1860 р., пише фундаментальний (на 350 с. – М. Р.) «Нарис історії сербо-лужицького народу», який опублікував у 1861 р.⁴. Це була перша польська історія лужицьких сербів, що охоплювала основні віхи історичного розвитку Лужиць від VII ст. до середини XIX ст., доби сучасної авторові цього твору. Для Богуславського серби-лужичани це волелюбний народ, «який вісім століть провів у стійкому опорі проти систематичного онімечення... і звичайно ж заслуговує на детальне пізнання його минулого, тим більше, що заспівав пісню відродження власне тоді, коли його зарахували до вимерлих».⁵ Робота була глибоко удокументована і принесла авторові широке визнання в наукових колах. Пізніше вона стала основою для спільної з М. Горніком узагальнюючої праці «Історія сербського народу», виданої в Будишині у 1884 р. За вагомих внесок у сорабістику у 1885 р. В. Богуславський став почесним членом «Матиці сербської»⁶.

Однак головною роботою дослідника цілком слушно вважається не вище охарактеризована книга, а праця подана на конкурс оголошений Познанським Товариством друзів наук у 1877 р. на тему: «Погляд на історію північно-західних слов'ян між Ельбою і кордонами давньої Польщі»⁷. Слід зауважити, що хоча робота В. Богуславського не була позбавлена значних недоліків, її поява стала переконливим свідченням зростання наукового інтересу польських медієвістів до полабських слов'ян, а окремі висновки історика, без сумніву, заслуговують на увагу і сьогодні. То ж не дивно, що серед п'яти представлених робіт Товариство друзів наук визнало переможцем конкурсу 4-х томну працю В. Богуславського «Історія північно-західних слов'ян», яка вийшла друком у Познані у 1887–1900 р.⁸.

Відповідно до окреслених Познанським Товариством завдань, автор вибудував структуру свого дослідження, котре складається з чотирьох книг. У I книзі «Північно-західні слов'яни у I–VI ст. н.е.» міститься інформація про племена, котрі заселяли територію на північ від Альп і Дунаю, здійснено спробу проаналізувати західні межі розселення слов'ян, а також висвітлюється етнополітична історія стародавньої Німеччини у розглядуваний період.

Друга книга присвячена суспільному устрою Полаб'я у добу раннього середньовіччя. Тут Богуславський аналізує господарське життя полабсько-прибалтійських слов'ян, їх гроди і ранні міські центри, політичний устрій, дає характеристику основних соціальних верств суспільства, розглядає стан військової справи та релігійне життя північно-західних слов'ян. Автор дотримувався думки, що слов'яни не були пізніми прибульцями в Німеччину, а її автохтонним населенням аж до Рейну і відрізнялись високим рівнем суспільного розвитку.

У третій книзі В. Богуславський ґрунтовно проаналізував протиборство полабських слов'ян німецькому феодальному «натиску на Схід» у X–XII ст., а також їх відносини з іншими сусідніми державами – Польщею, Чехією і Данією включно до втрати полабами незалежності у другій половині XII ст.

Четвертий том монографії В. Богуславського присвячений політичній історії Полаб'я другої половини XII – початку XIV ст., політиці онімечення полабсько-прибалтійських слов'ян, що проводилася в епоху розвинутого середньовіччя німецькими імператорами, маркграфами, герцогами, рицарями і церквою і привела до майже повної їх денаціоналізації.

Аналіз наукової спадщини В. Богуславського дає підстави назвати його одним з піонерів польської полабістики. Його заслуга полягала насамперед у тому, що він порушував і намагався висвітлювати наукові проблеми, які в той час були ще не дослідженими, а відтак привертати увагу вчених, даючи поштовх для творчих пошуків. На жаль, будучи дилетантом у сфері археології і мовознавства, він допустився низки хибних висновків щодо території розселення

слов'янських племен у Німеччині і часу заселення ними Полаб'я, посунувши слов'янські поселення аж до Рейну, послуговуючись сумнівними свідченнями писемних джерел і ще більш сумнівними етимологіями, за що був підданий архісуворій критиці відомим польським славістом Олександром Брюкнером, котрий проаналізувавши два перші томи монографії В. Богуславського не побачив у цій «кропіткій і невтомній праці інших заслуг окрім зібрання матеріалу»⁹.

На початку 70-х років XIX ст. до вивчення історії полабсько-прибалтійських слов'ян звернувся видатний польський історик і архівіст А. І. Павінський (1840–1896), котрий навчався на історико-філологічному факультеті Петербурзького (1859–1962) і Дерптського (1863–1864) університетів. Закінчивши Дерптський університет у 1864 р. зі ступенем кандидата він отримав двохрічну стипендію для навчання за кордоном і у 1865–1867 р. слухав лекції у Берлінському і Гетінгенському університеті, де під керівництвом Г. Вайца отримав ступінь доктора Гетінгенського університету за дослідження про походження консулату у містах-комунах Північної і Центальної Італії¹⁰. Повернувшись у 1868 р. до Польщі А. Павінський працює доцентом всевітньої історії Головної Школи у Варшаві і за сумісництвом архіваріусом у Головному архіві давніх актів. Саме у цей час у нього виникає намір зайнятися історією полабсько-прибалтійських слов'ян, який ще більше зміцнів після відвідин А. І. Павінським у 1870 р. Гданська та його околиць, де він знайомиться з повсякденним життям кашубів¹¹. Монографію «Полабські слов'яни» А. І. Павінський опублікував у 1871 р. у Санкт-Петербурзі, отримавши за це дослідження у Петербурзькому університеті ступінь доктора всевітньої історії і був призначений у тому ж році екстраординарним професором Варшавського університету¹².

Оцінюючи доробок А. І. Павінського у сфері полабістики слід зазначити, що хоча основну частину своєї роботи автор і присвятив боротьбі слов'ян проти німецького «Дранг нах Остен» у X–XII ст., він все ж не поділяв поширену в той час ідею непримиренності слов'янської і германської «стихій»¹³. Знищення незалежності полабсько-прибалтійських слов'ян у другій половині XII ст. він пояснював відсутністю у них державності і релігійної єдності¹⁴. Причини ж несприйняття слов'янськими племенами між Ельбою і Одером християнства полягали, на його думку, у «неправильних» методах його розповсюдження. А. І. Павінський вважав, що християнська релігія могла б зіграти позитивну роль у житті полабських слов'ян, якщо б була правильно їм припіднесена. «Вчення про братську любов, – як зазначав А. І. Павінський, – що вводилось чужоземним священиком, який не знав місцевого наріччя, вживав під час богослужіння незрозумілу для народу мову, – священиком, котрого супроводжував збирач церковної десятини і феодалний рицар, що приносив з собою ярмо данини, таке вчення повинно було викликати огиду і глибоку ненависть у народу, що пристрасно любив свою старовину, свою незалежність»¹⁵.

А. І. Павінський мав намір написати також другу частину дослідження, у якій планував розглянути як довго зберігався слов'янський елемент на Полаб'ї, як проходила німецька колонізація цього регіону у XIII ст. Він прагнув проаналізувати у подальшому релігійне і суспільне життя полабських слов'ян, а також їх політичний устрій у період їх незалежності¹⁶. Однак, ці плани йому, на жаль, не вдалося втілити в життя. Ставши у 1875 р. директором варшавського Головного архіву давніх актів він переключився на видання джерел з польської історії XVI ст., а також дослідження державного устрою і економіки ранньомодерної Польщі.

Найбільш значним досягненням польської історіографії другої половини XIX – початку XX ст. у вивченні полабсько-прибалтійських слов'ян стала монографія К. Ваховського «Західні слов'яни», що витримала у Польщі три видання протягом одного століття (1902 р., 1950 р., 2000 р. – М. Р.). Робота складається з трьох частин: ч. I. «Слов'яни і германці на порозі середньовіччя»,

ч. II. «Слов'яни і Західна Європа» і ч. III. «Державний устрій полабських і поморських слов'ян (VIII–XII ст.)»¹⁷. Найбільш обширною (с. 90–269) і ґрунтовною є третя частина роботи К. Ваховського, у якій окрім традиційного для даної тематики розгляду слов'яно-німецьких відносин автор чи не вперше у польській полабістиці проаналізував загальні закономірності і типологічні особливості державотворчих процесів у слов'янських племен між Ельбою і Одером у VIII–XII ст.

«Критичність і глибоке проникнення в джерела, їх всесторонній аналіз, найкраще свідчать, – на думку рецензента цієї роботи О. Брюкнера, – про сумлінність і тямущість автора... котрому вдалося висвітлити відмінності у державному устрої союзів лютицького і ободритського, руянського і обох поморських»¹⁸. Ваховський у своєму дослідженні слушно наголошував на тому, що до середини IX ст. найважливішу роль у політичному устрої полабсько-прибалтійських слов'ян відігравали племенні князі і центральна князівська влада¹⁹. Однак у подальшому розвиток державотворчих процесів на Полаб'ї пішов різними шляхами. Ободритська держава, як вважав автор, тяжіла до монархічного устрою, велети повертаються до давніх традицій гміновладства, у руян отримують розповсюдження теократичні риси²⁰. До полабо-слов'янських ранньофеодальних держав К.Ваховський відносив і поморське князівство, котре, на його думку, складалось з чотирьох земель і мало монархічний устрій, на чолі з верховним князем, який був військовим вождем і якоюсь мірою політичним главою князівства. Однак, верховним органом правління на Західному Помор'ї, як вірно зазначає автор, все ж були збори знаті усіх чотирьох об'єднаних племен²¹.

Наприкінці XIX – у першій третині XX ст. до вивчення державного устрою полабсько-прибалтійських слов'ян звертався засновник історико-юридичної школи польської історіографії, багаторічний професор Львівського університету Освальд Бальцер (1858–1933)²². Підсумковою роботою вченого у цій царині є його праця «Про формування держав ранніх західних слов'ян», що вийшла в світ у 30-х роках XX ст.²³. Перші ознаки державності у полабсько-прибалтійських слов'ян відносяться, на думку О. Бальцера, до кінця VIII ст. Він вважав, що ободрити мали державу вже наприкінці VIII – на початку XI ст., тобто з першими повідомленнями про них у писемних джерелах, що, на його погляд, не виключало можливої незалежності деяких племен, які перебували на ободритській території, і навіть того, що вся ця територія управлялася не одним, а кількома князями²⁴. Що ж до лютичів, то вони, як вважав О. Бальцер, також мали сформовану державу з першого моменту своєї появи в історії – наприкінці VIII ст. Це була, як зазначав автор, держава держав, тому що зберігалась певна кількість племенних князів під верховенством одного з них названого у джерелах *rex regum*²⁵. О. Бальцер здійснив спробу проаналізувати еволюцію державного устрою у поморян X–XII ст. Слушно зазначаючи, що хоча перші свідчення про політичні об'єднання на Помор'ї припадають уже на другу половину X ст. Проте, найбільш чітко ознаки державності у поморян виступають, на його думку, лише з початку XII ст., коли з'являється інформація в джерелах про верховного князя, що управляє низкою племінних князівств на території Західного Помор'я²⁶.

Скрупульозно та аналітично вчений висвітлює роль зовнішнього фактора у державотворчих процесах на Полаб'ї. З самого початку, наголошував О. Бальцер, процес формування державності у полабських слов'ян перебував у залежності не лише від внутрішніх факторів, але й зазнавав на собі могутнього впливу факторів зовнішніх, загрози німецької агресії чи боротьби з нею, що заставляла слов'янські племена між Ельбою і Одером консолідуватись, утворювати більш крупні політичні організми²⁷. Дослідник приділив також значну увагу проблемі племінного сепаратизму у полабсько-поморських слов'ян, повноваженням князівської влади, дружинному устрою, системі данин, ролі віча і жрецтва у суспільно-політичному житті полабів IX–XII ст.

Однак, головну увагу у своїй роботі О. Бальцер, безумовно, зацентрував на проблемі успадкування князівського трону. Будучи прихильником так званої «родової теорії» абсолютної спадковості п'ястівської держави він намагався поширити її на усіх західних слов'ян, у тому числі полабсько-прибалтійських²⁸. За що справедливо був підданий критиці Я. Адамусом²⁹, Ю. Бардахом³⁰ та іншими польськими вченими³¹.

Полабо-слов'янську проблематику розробляв і відомий польський історик-медієвіст Казімеж Тименецький (1887–1968), окресливши її у студіях: «Сільське населення на території Полаб'я і Помор'я у середні віки» (1921), «Підгороддя у північно-західних слов'ян і перша локація міст на німецькому праві» (1922), «Суспільство лясських слов'ян (рід і плем'я)» (1928) та ін. Висхідним пунктом у дослідженні вченим полабсько-прибалтійських слов'ян стала ґрунтовна стаття присвячена сільському населенню краю у добу середньовіччя, де автор всебічно аналізує відмінності в аграрному розвитку Західної і Східної Німеччини, особливості суспільного устрою Полаб'я, процес німецької колонізації та його вплив на становище сільського населення на цих територіях у XII–XIV ст. У роботі розглядається також право надання імунітетних привілеїв німецьким колоністам у добу розвинутого середньовіччя та вплив цього процесу на формування важливих змін у устрої полабського села у XIII–XIV ст., соціальну стратифікацію слов'янського селянства за ельбських земель, посилення його визиску³².

Іншою своєю роботою «Підгороддя у північно-західних слов'ян і перша локація міст на німецькому праві» К. Тименецький фактично започаткував полабо-слов'янську урбаністику, переконливо довівши міський характер підгородь як ремісничих центрів на території Помор'я, спростувавши тим самим поширену в тогочасній історіографії тезу про локацію на німецькому праві як початок містотворчого процесу у північно-західних слов'ян³³.

Вершиною творчої діяльності К. Тименецького у сфері полабістики є його монографія «Суспільство лясських слов'ян (рід і плем'я)», у котрій він намагається відповісти насамперед на питання чому у ході свого розвитку полабські слов'яни не дійшли до державної єдності, як це відбулось у поляків і чехів, а залишались протягом кількох століть на рівні племінного устрою. Причини цього автор передусім вбачав у існуючих у полабів тісних зв'язках між племінною організацією і язичницьким культом³⁴. Другою причиною відсутності єдності і консерватизму політичного устрою слов'янських племен між Ельбою і Одером, на його погляд, було менш вигідне географічне розташування, ніж у поляків і чехів, і необхідність супротиву іноземній загрозі, насамперед Німеччини, політика котрої, як наголошував вчений, була головною перешкодою для реалізації полабських прагнень до єдності³⁵. К. Тименецький відкидав домінуючу у той час у німецькій медієвістиці концепцію про низький соціокультурний рівень полабських слов'ян у середні віки, наголошуючи, що без зовнішнього «натиску» вони самостійно могли досягти феодального щабля розвитку, коли б не постійний супротив німецькій агресії, яка несла величезну шкоду цій частині Європи³⁶.

Цінність даної праці полягає також у тому, що в ній він приділив значну увагу висвітленню особливостей політичного устрою лютичів, ободритів і помор'ян, зокрема існуванню у них вічового устрою і його співвідношенням з князівською владою. Аналізуючи державотворчі процеси у помор'ян К. Тименецький полемізував з тими істориками, котрі говорили про феодальну державу на Помор'ї лише тоді коли вона виникає у завершеній формі, не звертаючи увагу на її витоки. На думку автора, «локальний поморський устрій розвивався під лютичьким впливом», тоді як «в організації вцілому поморської держави переважав польський вплив»³⁷. Ці нові, виникаючі під польським впливом елементи, швидко стали переважати, внаслідок чого, як зазначає дослідник «авторитет князя домінує над авторитетом родових вождів»³⁸.

Проведений аналіз показує, що пройшовши за порівняно короткий час важкий шлях становлення і розвитку, полабістика на початку ХХ ст. займає важливе місце у польській славистиці. До заслуг її слід віднести створення узагальнюючої картини розвитку і занепаду у період раннього середньовіччя полабсько-прибалтійських слов'ян, обробку практично всіх базових джерел, що мають відношення до розглядуваної проблематики, виявлення маси фактичних даних, критичний аналіз спеціальної літератури багатьма мовами, вироблення низки реалістичних концепцій, що не втратили свого значення і понині.

---

¹ Lelewel J. Narody na ziemiach Słowiańskich przed powstaniem Polski. – Poznań, 1853; Idem. Cześć bałwochwalcza Słowian i Polski. – Poznań, 1853; Idem. Cześć bałwochwalcza Słowian i Polski. – Poznań, 1857.

² Lelewel J. Narody na ziemiach Słowiańskich... S. 721–722.

³ Lelewel J. Cześć bałwochwalcza Słowian... S. 21–33.

⁴ Boguslawski W. Rys dziejów serbo-lużyckich. – Petersburg, 1861. – 316 s.

⁵ Ibid. – S. VIII.

⁶ Strzelczyk J. Wilhelm Boguslawski i jego dzieło // Boguslawski W. Dzieje Słowiańszczyzny północno-zachodniej. – T. IV. – Poznań, 2005. – S. 507.

⁷ Ibid. – S. 509.

⁸ Boguslawski W. Dzieje Słowiańszczyzny północno-zachodniej do połowy XIII w. – Poznań, 1887. – T.1. – 288 s; T. 2. – 1889. – 997 s; T. 3. – 1892. – 689 s; T. 4. – 1900. – 758 s.

⁹ Brückner A. (Rec.): Dzieje Słowiańszczyzny północno-zachodniej do połowy XIII w. przez W. Boguslawskiego. Dzieło uwieńczone na konkursie Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu. – T. 1. – Poznań, 1887. – 288 s; T. II. – 1889. – 997 s. // Kwartalnik Historyczny. – 1891. – R.V. – S. 168–172.

¹⁰ Новодворский В. В. А. И. Павинский // Журнал министерства народного просвещения. – 1896. – №11. – С.125.

¹¹ Zakrzewski W. Adolf Pawiński (1840–1896). Zarys dziejów żywota i pracy. – Petersburg, 1897. – S.35.

¹² Ibid. – S.36.

¹³ Славяноведение в дореволюционной России. – М., 1988. – С.230.

¹⁴ Павинский А. Полабские славяне. Историческое исследование. – СПб., 1871. – С.89.

¹⁵ Там само. – С. 96.

¹⁶ Там само. – С. 164.

¹⁷ Wachowski K. Słowiańszczyzna Zachodnia / Wyd.II. – Poznań, 1950. – 290 s.

¹⁸ Brückner A. (Rec.): Wachowski K. Słowiańszczyzna Zachodnia. – Warszawa, 1903 // Kwartalnik Historyczny. – 1903. – R. XVII. – S.286.

¹⁹ Wachowski K. Słowiańszczyzna Zachodnia / Wyd.II. – Poznań, 1950. – S.260.

²⁰ Ibid. – S. 261–264.

²¹ Ibid. – S. 266.

²² Dąbkowski P. Oswald Balzer. Życie i dzieła (1858–1933). – Lwów, 1934; Złota księga historiografii lwówskiej XIX i XX wieku / Red. J. Maternicki. – Rzeszów, 2007.

²³ Balzer O. O kształtach państw pierwotnej Słowiańszczyzny Zachodniej. // Pisma pośmiertne Oswalda Balzera. – Lwów, 1937. – T. III. – S. 7–226.

²⁴ Ibid. – S. 54.

²⁵ Ibid. – S. 57–58.

²⁶ Ibid. – S. 61.

²⁷ Ibid. – S. 66.

²⁸ Ibid. – S.134–159.

²⁹ Adamus J. Polska teoria rodowa. – Łódź, 1958. – S. 201.

³⁰ Bardach J. Historia państwa i prawa polskiego. – Warszawa, 1957. – S. 39–40.

³¹ Czerniecka-Haberko A. Oswald Balzer w historiografii polskiej // Историчний архів. – 2014. – Вип.12. – С. 196.

³² Tymieniecki K. Ludność wiejska w krajach połabskich i pomorskich w wiekach średnich // *Slavia Occidentalis*. – 1921. – T. 1. – S. 37.

³³ Tymieniecki K. Podgrodzia w północno-zachodniej Słowiańszczyźnie i pierwsze lokacje miast na prawie niemieckim // *Slavia Occidentalis*. – 1922. – T. 2.

³⁴ Tymieniecki K. Społeczeństwo Słowian lechickich (Ród i Plemię). – Lwów, 1928. – S. 143.

³⁵ Ibid. – S. 139.

³⁶ Ibid. – S. 149.

³⁷ Ibid. – S. 175.

³⁸ Ibid. – S. 190.

Дается оценка вклада польских учёных второй половины XIX – первой трети XX ст.: И. Лелевеля, В. Богуславского, А. Павинского, К. Ваховского, О. Бальцера, К. Тыменецкого в изучение истории полабско-прибалтийских славян эпохи средневековья.

Ключевые слова: полабско-прибалтийские славяне, средневековье, Польша, слависты, историография.

There is given a valuation of the Polish historiography of the second half of the 19th century – the first third of the 20th century: J. Lelewel, W. Boguslawski, A. Pawinski, K. Wachowski, O. Balzer, K. Tymieniecki in the studying of polabo-baltic Slavs history during the Middle Ages.

Keywords: polabo-baltic Slavs, Middle Ages, Poland, Slavists, historiography.